23 kop.

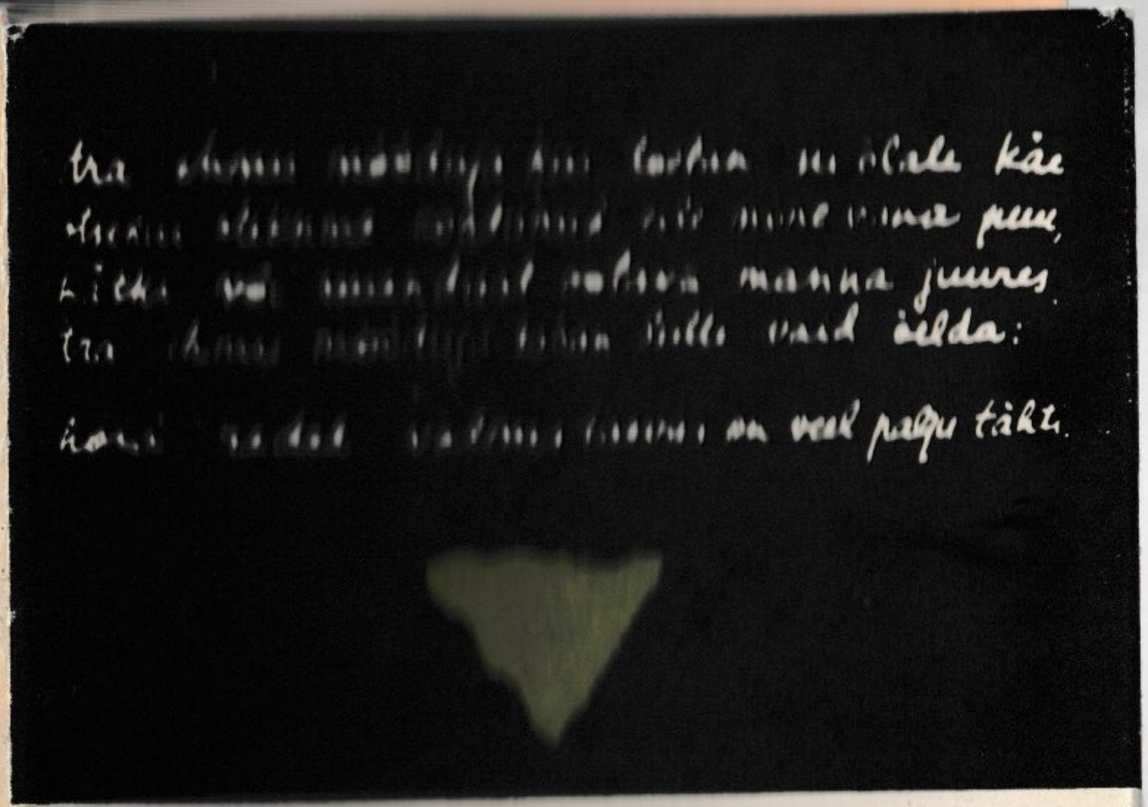

MATS TRAAT
KAALU-
KODA

Püüan armu kui laborant viirust,
et anda neile, kel südames tuhk.
Otsin grimassidest varjatud sirust,
luule nimel olen varas ja nuhk.

MATS TRAAT

KAALU-KODA

▲

LUULETUSI

1960 – 1964

KIRJASTUS „EESTI RAAMAT" • TALLINN 1966

KAALUKODA

Näe, kaalukoda süüvib kevadöhe
kui unustatud maja, uksel latt.
Vaid kirgastunud tähed jäävad töhe
ja muinasjutust lendu tõuseb kratt.

Kui kohtumõistja valges laudses saras,
öös karmilt vaikib raudne koormakaal.
Ta õlgadele rängim tõde paras,
mis iial liikuda võib kolkamaal.

Ükskõikselt kaalub teri, rabaheina
või tühja vankrit, millel räuskav mees.
Ei kaeba väsimust, ei noorust leina
metalses rahus igaviku ees.

Aprilliöö kui möödub helevinge –
sel kaalul ükskord vaen siis tulvil hinge.

VANAD SAAPAD

Te terviseks, mu vanad saapad!
Te terviseks, mu sõbrapaar!
Ei näinud iialgi te võõpa,
ju noorelt tallati teid lääpa,
mu päevinäinud kirsapaar.

Memm, hoia vanad sõbrad alles!
Kui kanda hõõrub linnaking
või ohtlik pragu ilmneb tallas,
siis pööningult toon kirsad alla
ja auga täis saab rännuring.

Ah, rikneda ei lase õli
ei raual, – saapal ammugi,
ja pärispõllumehe põli
käib ikka läbi pori, õli.
Ei kirsata saa sammugi.

Tee vahel käis meil riburada,
kui triiki õlut, armu pea,
kuid pugemise õlist rada
teil küll ei tulnud vingerdada.
Te rada oli sirge, hea.

Teid tervitan, mu kanged saapad!
Te terviseks, mu sõbrapaar!
Ei näinud iialgi te võõpa,
ju noorelt tallati teid lääpa,
mu vana-vana kirsapaar.

ÕHTU TEEMAJAS

Kui oled mees, siis anna gaasi,
et tuiskab kodukingu muld.
Kui oled mees, siis õhtul klaasi
sa kambas vala valget tuld.

On sügisõhtul nukrad silmad,
tuul pärnas töinab nagu laps.
Vend, avame taas rõõmsad ilmad
ja laseme üks mõistlik naps,

et künkad kasvataksid kaeru
ja oder kohiseks kui laas,
all vihmanutu, päiksenaeru
mais idaneks me külmas maas.

Me kuub on must, kuid süda hele
ja päikses pleekinud me tõed.
Me aastad jäänud nurmedele
ja külmad koidud on me õed.

Seepärast suitsud ette pange
ja rääkige, mis ilmas uut.
Kas seni, kui te tirind kange,
ei läinud käest teil äge pruut?

. . . Üks narr kord mulle Lindat kiitis
ja mina rumal olin jaol.
Nüüd kodus tihti käimas miiting,
et eluisu hoopis kaob.

Noh, kes meid nõgikikkaid sallib,
küll sõimab brigadir, küll eit.
Kuid meie kallim kleidis hallis,
näe, akna all seal ootab meid.

See kallim sind ei müü, ei reeda,
ta raudne süda ikka soe,
küll ootab adra, turbareega
ees pidumaja, õllepoe.

Kuub õlist tuhm, kuid süda rõõmus
ja ajas selginud me tõed.
Öö saabub jutus, viinasõõmus,
paar laulu mehist on me õed.

See klaas, et maailm künnaks rahus,
see teine, et sind suudleks pruut,
kuid viimse – kas või väävlilahu! –
joon DT jõuks, kes vaatab kuud.

KOJUSÕIT

Tere hommikust, sünnimaa, tere!
Tere, tukkuvad puud ja naerev taevas
liivaküngaste helina üle.
Annan teile kätt, valged pilved,
igale liiprile sosistan tere.
Sind igatsesin, kuuskede mehelik jutt,
kaskede koketsus suves.
Sindki, haabade igavene haiglane värin,
igatsesin ühe kortsuna sünnimaa näost.

Tere, tõkkepuu puna-valge!
Sõidan sinust mööda, mööda sünnimaale.
Roheline rong tormab tagasi noorusse,
kus leebed on teed ja fantaasia
pulbitseb öis.

Ei riimid, metafoorid
suuda sind küllalt kiita.
Sünnimaa silmade valgusfoorid
on ainsad tuled, millega liita
suudan päevade lampe
üheks hõõguvaks päikeseks.

Tere, karjakrants voogaval aasal,
sina, kes tervitad mind mažoorselt.
Kopliaedade kisuline võrk
kord endasse püüdis mu liblikana,
nüüd maipõrnikana uitan maailmas.

Tere, sünnimaa keel, võrratu võlur,
tere, armas vokaalide muusika,
sinu pärast võib põleda tuleriidal,
lasta jalga tõmmata hispaania saapa.

Joosta, joosta nüüd varsana väljadele,
ahmida endasse oraste rohelust,
laduda hing täis lõokeste helinat,
muutuda helitoosiks, lõhnade varamuks.

Rohu ja vete lõhnad Tartumaa suves,
teile kõigile vaimustatud tere.
Tulen te juurde, nagu lind tuleb vanasse pessa,
kui talv on möödas ja kaskede kutse
võitmatu maruna puudutab hinge.

*

Viltune puu seisab üle maja,
kus on kastiga mu raamatud
ja paar veekindlaid saapaid,
milles käin uurimas elu.

Majast mööduvad kolisevad vankrid
nagu rahuldamata mõtted.
Rautatud ratas lõikub päeva,
valgus valgub ta jälge.

Veenid tuikavad naha all
maa-aluste salajõgedena.
Neis ujub sügavveekalana
roheliste silmadega kevadrahutus.

Pääsupesa akna kohal räästa all,
sel kevadel ei tohi sa tühjaks jääda.

Teed kõnnivad oma teed,
veed laulavad oma armu,
sarapuil koldunud keed,
ahmin rinda kevade karmu.

Kuhu viipad mind, kiirte tee,
mida ütled sa, purpureha?
Virvekirm üle järvevee,
pead riibub mul tuulereha.

Kui sirelil paisub pung,
ööle kõik jäägitult pihid.
Romantiline õilsustung,
miks nii rängad su kihid?

Langeb päevade kuldne rüü,
paljas naisena tegude keha.
Pisiasjule ennast ei müü,
tund südames alet teha.

PULLID

Kõrgid pullid mäletsevad karjamaal.

Tardund turjas jõud ja silmis härjaraev,
erehilpu vilgutada – tühi vaev,

ei neid enam elustagi kiiskav värv,
elamustele jäi ammu tuimaks närv,

ja kui kaelasoonde lõikuks vahe piik,
vaevalt siiski möirataks see nüri liik.

Ila ohtralt voolab – hüva olnud rokk,
miks tõuloomi näljutama peakski kokk,

lahti ollagi võib roostes koplitraat,
hoopis koju minna lonkav karjustaat, –

ei neist ole, saagi tõrksaid minejaid,
kuni haljus palistamas rohumaid.

Päikses tukub pakatav konservipull,
peale une kõik on eksitus ja null.

Kõrgid pullid ilastavad päiksemaad.

SÜDASUVI

Lõhnade eeterlus keerlema pani pea.
Vaikus rambena majadele kukkus
ja hämarus lõõtsutas maadligi.
Rabade taga lendas pilvedest lahti
välk kui tuletiku väävelpea.
Oi õhtu, oi öö, tee pilveväravad lahti,
mis kuumus on keeranud lukku.
Uha puude ja põldude palgeilt higi.

Tulgu pilv, mis tulema peab,
triivimata.
Astugu see, kes astuma peab,
viibimata.

Sel ooteajal, kui küla on vakka,
nooruk hiilimas aida manu.
Üleval põuane süda, keeletu suu.
Oo läte, kus, rändaja, kustutad janu,
oo kohisev kollane puu!
Mööda pulki end vinnab lakka
siis vibalik küla-Sorel.

Tulgu pilv, mis tulema peab,
triivimata.
Astugu see, kes astuma peab,
viibimata.

METSADE TAGA

Vana karudega kell
vana põllumehe seinal.

Suvi lõhnab hiigelpärnana
kella tiksumise saatel.
Hele pendel killustab aega
nagu mehaaniline kirka kaljut.
Ajakildudel on küljes kuiva heina lõhna,
kus pole maganud isegi armastajad.
Toaseinad on läbi imbunud tuulest,
mis tulnud odrapõldudelt,
kus kägu neelas endasse okka.

Tahad juua suurt sõõmu aega
põllumehe juures, kus karudega kell
seisab teetulbana tuleviku maanteel.

LAGENDIK

Oo lagendiku lõputu hingus südasuvise päikese all
oo tümisev rohumaa tuule kodutute kapjade all
oo kütkestav tõkestamata vabadus sulgpilvede all

teie poole teie poole hoian koidikul rooli

tuhmidest tubadest koitanud kambritest sinu poole
oo ääretu lõputu katkematu siniroheline lagendik
võta mind oma lainjasse sülle muuda mind tuuleks

tahan hullata möllata tallata flegmaatilisi rõuke

LÕIKUSKUINE ALLÜÜR

Turul müün oma diplomid maha,
linnapaabelist muiates kaon.
Kisub kirgaste kinkude taha
vahakollane viljade kaos.

Odra vurrukal vetruval teljel
keerleb suvede karussell.
Seal koht valmis on viimsel kui veljel,
kelle olemus viljadest hell.

VIKAT KIVIHUNNIKUS

Kes nurme unustas või nimme jättis maha
sälkteralise vikati, kui otsas kaar?
Kesk kivihunnikut ta paha
ei kellelegi tee. See koht nüüd justkui saar,
kus põllumajakas on püsti pruunis roostes
ja ainult lahtisilmi unistaja joostes
võib tema küljes saada viga.
Ei mina see. Mul möödas unelmate iga.

ÕPIK

Võta kirikutorn,
vaevased kivised põllud,
paju või kaselatv, mis kõlbab malgaks,
mõned keelest kustuvad sõnad,
koidiku punane pillikeel
ja käsi, tohutult palju käsi –
saad ikka ajaloo.

Jätnud kiilvette hõõguvad pajud,
öömerre läks kollane päevapaat.
Nüüd, kui algavad lehtede sajud,
kuidas käib sinu käsi, Mats Traat?

Möödunud päevad kui kuivanud rohi,
kord vargsi võtate mõttes ehk tuld.
Kõrvus siis puhtaks saab vete kohin
ja viljakandvaks ning kauniks muld.

Ei ma sinine kiirgav Jessenin,
mul kitsam ja mõistlikum eesti hing.
Tunnen: ei ava ma eales veeni,
kui tüütab sündmuste ilge ring.

Uurin päikse ja öö kompromisse,
terassõprusele pühendan rea.
Vaatan ja kuulatan kõige sisse,
lahutan kildudeks halva ja hea.

Püüan armu kui laborant viirust,
et anda neile, kel südames tuhk.
Otsin grimassidest varjatud siirust,
luule nimel olen varas ja nuhk.

Hämaras hõiskavad kurgede rivid:
elu on võimas, karge ja hell.
Ei poeediks saa lurjused, kivid,
kuni päripäeva käib kell.

VALGES KÜLAS

Ema parandab pesu poegadele,
kes lähevad langetama kuuski.

Lumine päev on majade vahel.
Ei lumememme ega purikatega
ole metsamehel tegemist.
Las nendega hullata luuletajad
jääverandaga rohelises majas.

Saekett on terav kui täismehe sõna.
Head pole teil loota, kuused,
ei mingit halastust, hallid haavad.

Ema parandab poegadele pesu.
Prillides meenutab ta tuletõrje-inspektorit.

Hommikul avaneb kriginal uks.
Tähed tulevad tuppa ja istuvad pingile.
Rasketes saabastes rasked mehed
tõusevad pingilt ja kaovad üle hangede.

Lumine hommik
üle majade.
Kusagil krigiseb kaevukett
nagu saag.

*

Naerge, kuusepuud säravas salus,
hambaid irvita, mühakas öö.
Teie naabruses kasvasin talus,
teie vaikus mu kujutlust sööb.

Õueaiale toetuvad tähed,
kaevuraketel heliseb jää.
Härmas kirsipuu, kuhu sa lähed,
huultel näärikuu õhtute hääl?

Raba taha jäi ööbima eha,
tema kuminat kuulamas käin.
Koidunooriku hõõguva keha
kevad toob mulle põlevi päi.

SÜGISVIHIK

Pühendatud Ašot Grašile

Sa oled nii kui valge ristik,
meekoldseis mesilastes pea,
sind keegi kunagi ei nea,
et olid kellelegi ristiks.

Kui sügismaru vehib tvisti,
sa ära ennast unne sea,
meekoldseis mesilastes pea,
sa ela nii kui valge ristik.

*

Taas tuleb minna läbi kaste
ja maha jätta tähesadu.
Ees silmi siniruske padu –
taas tuleb minna läbi kaste.

Viib üles mäkke libe aste,
kuid alla sadu kergeid radu.
Jah, unustada tähesadu
ja minna läbi raudse kaste.

*

Kui aias algab õunasadu,
siit olen ammu kaugel ära.
Ei puude leebust, koidusära
ma näe, kui algab õunasadu.

On õunavein kui salamadu,
veel kaua veres käärib pära.
Ah, olen kauges linnas ära,
kui kastes algab õunasadu.

II

KORSTEN

Pühendatud ühele Moskva tehasekorstnale,
millel on valge aastaarv *1936*

Punane sigar kvartalite kohal.
Miks sa enam ei suitse?
Avdotja Vassiljevna istub muldrikul päikesepaistel
ja räägib oma talupoeglikust noorpõlvest Tuulamaal.

Su suitsuga olid harjunud kõik.
Ainult rohi õuedes ei harjunud.
Sind suitsetasid kolm karminäolist vahetust.
Avdotja Vassiljevna jutustab, kuidas ta 1934 tuli
Moskvasse
ja sai ühiselamusse, kus mehi ja naisi eraldas
sitssirm.

Sirelipõõsas ei ulatu kuidagi lugema aastaarvu su
korstnal.
Pinkide taga mõeldi muustki peale keermesammu või
vormiliiva.
Vahel uitasid uues tsehhis uute inimeste peades vanad
mõtted.
Avdotja Vassiljevna armus vurrukasse mehesse,
kes oli õnnetuseks peainsenerist andekam.

Korstna graatsia avaneb eemalt, vaadakem siis.
Ei pilved ega eelarvamuste prügimäed sega vaatamist.
Meenutagem – kunagi oli ta selle linnajao uhkus.
Avdotja Vassiljevna ja ta mehe elu oli korda saamas,
kui mees kutsuti halli majja ja tembeldati
saboteerijaks.

Jaa, jaa, kinnitas meister, õhumullid malmis on ohtlikud asjad.
Metalli keskel pole kellelgi õigust isiklikku muret tunda.
Industrialiseerimine nagu kunstki nõuab ohvreid.
Avdotja Vassiljevnal olid lopsakad rinnad, nüüd ta abiellus mehega, kelle andekus oli küsitav.

Linn tungis jõulise noormehena edasi, möödudes kõrgilt korstnast.
Luuletajad laulsid rakkuskätest, rakkuskäed laulsid Katjušast.
Viimaks vallandati töölt suurim kahjur ja saboteerija – suits.
Avdotja Vassiljevna on nukker — varsti tuleb suur ekskavaator ja tema barakist jääb mälestus kellegi ajju.

Punane sigar kvartalite kohal, oled vaid eksponaat.
Kunagi olid paljude nooruste kirsiaed.

MOSKVA, DOSTOJEVSKI TÄNAV 4

Lamades voodis, võttes rohtu või oodates arsti või kõndides pika hämara koridori võlvide all, kus sõeluvad terved ja haiged, kus tihedalt põimunud ahastus ja jalleleitud rõõm, kurbmäng ja jant, on mul küllaldaselt aega juurelda mõne igivana mõiste üle, mis on piinanud tuhandeid aastaid tuhandete rahvaste tuhandeid päid.
Ja kui ma jõuan mõne juurde nendest, tunnen, et mu mõtlemise kaadervärk liigub vaevu nagu lapitud tiibadega vana tuuleveski, kui tuul on vaibumas ja kolu veel täis jahvatamata teri.

HAIGLAST LAHKUMISEL

Nüüd tuleb minna,naerdes minna!
Nii kergem saatjal, kaunil õel,
kes haiguspäevil võõras linnas
mind torkis pilguga kui nõel.

Pareerin kuuma pilgupiigi
ja värsikatked pauna sean.
Mu rind batsille täis on niigi –
uut mürki milleks võtma pean?

VIHMASEL ÕHTUL

Kui lihtne:
juua veini ja rääkida sellest,
mis võib veel tulla.

Vihm jookseb jälgi tasandades üle maantee.
Rohi kasvab kivil ega mõtle vormist.
Kassipoeg lamab üheksa päeva,
siis saabub valgus unistesse silmadesse
ühegi giidita.

See kõik meenub
veini juues ja käsipõsakil unistades.

Me kõik kanname rinnas tohutut täitumatust.
See eraldab meid nendest,
kes magavad rohu voogava teki all.

Me habemeis pole veel halle karvu.
Palju vikerkaareväravaid on läbi käimata.

Kui lihtne ja hea see on:
juua veini ja rääkida valgusest,
mis pimestab homme me südamed,
nagu päike pimestab jõe

peale jääminekut.

VERANDA

Sinikollane veranda
sumeneval tänaval,
mida võid sa mulle anda
paplikarva tuulte all?

Ei su ootust melanhoolset,
millel märja pesu lõhn;
ei su soojust ehapoolset:
tarbelüürika see kõhn;

ammugi ei elupinda
naftaliinilõhnalist,
millelt siiski koi saab rinda
keset olusagimist –

tulen toetun käsipuule,
silmis ahnus nagu miin,
vaatan linnale ja kuule,
kuni luuleks lahtub spliin.

Kui kurb, kui kurb, kui katki tiib
all päikse naerva palge.
Kui kurb, meid õhtu ära viib
maailmast, kus kõik noor ja valge.

Vee kohal läbipaistev kiil
teeb endisena tiire.
Aeg-ajalt põhjamaine iil
käib üle ranna, kõrk ja kiire.

Ja päevasooja rahnu peal,
kus istus unistaja,
ei maandu nukrus enam eal,
sest uutel tundeil teine kaja.

Rõõm milline, rõõm suurim veel,
et õhtu nõnda kauge.
Las lakub päikse leekiv keel
me noori selgi, laulvaid lauge.

KÕNELEJA

Sa, plakatlik ja kõrk kui jumal,
jääd seisma kõrgesse tribüüni,
laelampide ja enda kumal
sealt kisendad kui tühja kääni.

Sa läbi vaikimise džungli
hüüdsõnadega raiud teed,
su ajud mõistlikkusest pungi,
kuid publik hülgab su ideed.

Sest külvad ülipuhtaid ivi,
kõik tõest tõepärasemgi veel, –
ei heitnud komistusekivi,
et rahvas juurelda saaks teel.

AKVAARIUM

Kalake
kõlava ladinakeelse nimega
toksab nina vastu rohelist klaasi.
See tähendab:
olen uudishimulik.

Aga see võib ka tähendada:
minu mikroskoopiline kõht on tühi.
See võib tähendada:
ma tukkusin halvasti;
võib olla palve:
pange aken kinni, olen lõunamaine;
võib olla küsimus:
mis toimub selles toas?

See võib lõpuks tähendada ka seda:
miks keegi ei pea mulle jahti
siin igavesti seisvas vees?

Ainult ühte ei sisalda
see märguanne kunagi –
tänu.

Selleks on kunstmaailma klaasseinad
liiga läbipaistvad
ja vetikad ebaloomulikult
rohelised.

EMOTSIOONID

Siin on pisar,
mis veerenud vanast silmast
üle hallide kortsuliste põskede
ja hangunud pintsakul seal kohal,
kus rinnas kukub vananev kägu.

See pisar on meelevaldne.
Jätke ta fotografeerimata.

Ta sündis siis, kui vanamehe rinnas
odraokast neelavale käole
meenutas jälle heledat maid
ühel jõudeõhtul

Juhan Liiv.

KIRJANDUSÕHTU

Pisike tüdruk
loeb väikeses küla-algkoolis
Liivi.

Rohelistes rättides emad
kuulavad ärevalt pealt,
nuusates aeg-ajalt nina.
Ja nende karedad käed, mida lakkunud vasikad,
on ilusasti rüpes.
Nende tütred õppisid püüdlikult luuletusi,
ja lähevad ikkagi salmiga segi,
need tillukesed kohmetud lapsed
väikese koolimaja klassitoas.

„Tulin linnast. Lumesadu.
Tööd ei leidnud kusagilt . . .“

Palju aastaid on möödas
ja väljas, kraamitud kooliaias,
puhkevad sireleil pungad.
Kuni tüdrukupirts meenutab järge,
vajub päike lillaka metsa taha.

Kuskil kriuksub uks ja köhatab mees.

Seisan piida najal tundega,
et õuest tuleb aeglasel ja raskel kõnnakul,
nagu võib tulla vaid läbi sajandi,
Juhan Liiv ise.

Istub pingile klassitoas
pisikeses külakoolimajas,
plaksutades lapsele,
kel valge lehv juustes,

kes, leidmatagi järge,
veereb roosa suislepaõunana
üle põranda ema sülle.

Üksi kõndida mööda helkjat padu,
üksi ollagi keset kevadsadu.
Vihm värskendab mõtte ja muige,
uhab puhtaks fantaasialuige.

Üksi, üksi jäädagi alla raju
keset saluhaljust ja talumaju,
rutata punaste pilvede alla,
hing pintsakuhõlmana valla.

Ent kellele kõrva lausuda sõna,
mis hälbib tuules kui haavakõne?
Kellele, kellele murda siis kiiri
päikesepuust sealtpoolt silmapiiri?

TÄPSUSTUS ENDASTMÕISTETAVA TÕE JUURDE

Te ütlete: *võitlus!*
Siis lisate karmilt: *võidelge!*
Te kõrgendate häält: *olete sündinud võitlema,*
ja selgitate häbelikult: *nagu me kõik.*

Kuid te ei lausu targu, millest koosneb võitlus.
See tähendab, te pole midagi öelnud.

Mis on võitlus?
Vaenlaste ja sõprade eraldamine.
Vahel läheb selleks kogu elu.

Mis on võitlus?
Valguse lülimine.
Kus on valgus, sinna tekib ka vari.

Mis on võitlus?
Varjude kõrvaldamine.
Aga ka varjude kõrvaldaja pole klaasist.

Võideldes ei või ka viimast unustada.

RAUDNE KÄGU

Päevaratas on lennanud ringi,
mina ratta peal – valguse poeg.
Raudne kägu nüüd istunud hinge,
minu aastaid seal kähinal loeb.

Kurikahtlane kuulutus nokas,
tiivasulgedes Manala hõng.
Ära hõiska, et elu on mokas,
ära korda, et kõikjal vaid kõng.

Tahan nautida rõkkavat valu,
mille äratab kevadetuul,
läbi puurib kui kahvatu salu
noore päikese kollane kuul.

Minu elu kui pärnade rohe
mitmes marus saab sarjata veel.
Heita õiena viimane ohe,
las ta laulab ja lainetab veel . . .

Raudne kägu, su kelkivat kukku
ainult pimedus kuulanud on.
Ette kuulutan, lind, sinu hukku,
kuni soontes ei kustu mul jonn.

Tungin pilkastest öödest kord läbi,
tühja sellest, et veristan näo.
Voolin lootustest kopsaka käbi,
surnuks virutan jultunud käo.

TÄHENDAMISSÕNA

Ja vaata,
geeniused istusid lärmakas kambas,
rüüpasid peentest pitsidest
kännukukke ja muid mõnusaid marke
ning pidasid plaani,
kas tellida endale monument
vasalemma või uraali kivist.

Need kõik olid väga tublid mehed.

Vintsked töömehed
rüüpasid lihtsatest klaasidest
magedat jõhvikakisselli
ja rühkisid vurre pühkides tööle.

Nende tublidusest polnud midagi teatatud.

Geeniused istusid laupade aurates
ja nende tagumikud muutusid
veel tüki maad geniaalsemaks.

Kui vaekauss oli viimaks kaldunud
uraali kivi kasuks, mis on hästi soliidne,
ilmastiku- ja ideedekindel,
vaatasid higised geeniused
higisest aknast välja.

Ja ennäe,
nad nägid väljakul kõrguvat
monumenti töömeestele

kes ruttasid, aina ruttasid tööle,
kõhus odav lõuna.

Nad olid istunud l i i g a k a u a.

Halb enesetunne ei andnud rahu
neile vaestele geeniustele
seal kõrgete monumentide varjus.
Mõne aja pärast hakkasid nad surema.

UNETUD ÖÖD

Ehk tõesti siis, kui südamesse süsi
on jäänud peale põlemisi suuri
tõest, mida keegi kunagi ei küsi, –
taas minna lapsepõlve linnupuuri.

Seal luuletada kividesse elu,
maad kummardada nagu seadust
ja kõigele, mis möödujale lelu,
kätt pakkuda kui mõtestatud headust.

See pettus poleks suurem kinnisringist,
kus õhtust koiduni nüüd keerleb aju
ja hommik otsingute piinapingist
veab prügimäele kortsund pabermaju.

ENDISELT

Endiselt puhuvad tuuled tudengi aknasse.
Endiselt kajavad kirved suurte veekogude ääres.
Endiselt eritub uraan maapõues taigade all.
Endiselt hääldab tuuleveski viljakeelseid sõnu.

Ja neid taipab vaid mölder Võrtsjärve kaldal.

NOKTURN

Mööda hämarat koridori
piki sõnade ahervaret
tuleb kingadeta vaikus
ja hiilib igasse tuppa

Rahutus istub üksi laua taga
silmad unetusest punased
hingeõhuga pöörab ta raamatulehti
ühest linnast teise mandrilt mandrile

Akende taga lõhnab
niiske pimeduse puu
lehtedes värelemas unenäod
ja mälestuste hääletud kuldnokad

Kollane tänav
vaikuse tänav

SÕNAD

I

Palju sõnu olen kuulnud ja kuulen neid veel.
Paljud sõnad on vihisenud peast mööda kui kuulid.
Mõned on vihaste herilastena pidama jäänud juustes.

II

Leendamatud sõnaparved on rändlindudena lennanud
üle ega naase kunagi nemad ega nende lausujad.
Olen näinud kateedritelt langevat lauselaviine, papagoi-
likke tegusõnu koosolekuil uhkeldamas oma rüüga;
ülitavalt graatsilisi ja teravmeelseid määrsõnu, mille kõrk
pretensioonikus on mind külmaks jätnud.
Olen kuulnud meeste huultelt feminiinseid ohkeid, naiste
suukoopast sõimu, mida häbeneb trükimust.
Olen lugenud kümneid raamatuid, kus kõik on korra-
pärane nagu parkett.
Kuulsin sõpruse- ja sümpaatia-avaldusi paljudes keeltes,
olen ise paljudele avaldanud südamesõprust.

III

Kahu kõikide sõnadega, mis on siirad ja head.
Kahu ka nendega, mis enam tulla ei saa.
Tere kõikidele sõnadele, sõnaisadele, sõnaemadele.
Tere kõikidele sõnapoegadele, kes teel.

IV

Käin tohutu kumiseva maailmalinna tänavail, kus autode
vool, keelte paabel, saabaste sahin, neooni mäng.
Rõõmustan häid sõnu kuuldes enam kui häid nägusid
nähes.
Püüan talletada nende kõla ja sisemist jõudu.
Hea lause on parem kui kesine lõunasöök, kui teda pole
lausunud silmakirjateener.

V

Sõna võib olla ööbik, tungraud või pommitaja.
Sõnad sulavad soojuses lahti kui meri.
Sõnad sünnivad ja surevad alati.
Sõnad on igaveses liikumises nagu tuul.

KEVAD BUTÕRSKI HUTORIS

Kahumeelne rohukeelne roheline tuli
taksost väljub armunu kui pseudosuli

Juri Õnne tänavast on sentimentaalne
transkontinentaalne
ja muidugi veidi banaalne
Armastus O jaa
Pettumus No jaa
Tiivuline ohe
Tiibadeta laul
Kui suudate olla kevadel jäine kui eskimo
siis võite 80-aastaselt müüa oma närvid trollibussiliinideks
või ilmutada luulekogu *Maga ja mäletse*

Paplite roheline valgus bulvaril
kivimajade kõrkus pehkinud hüttide taustal
nutad kaabude barettide toomingaõite ja pühapäevaga
Kedanik mida te veel vajate

Südant

Südameid saab anatoomikumist

Ei ei tahan elavat südant
rohurohelist päikesepunast veevalget südant
tahan sukelduda ta põhja tahan lamada ta peal
tahan võtta ta kätte kui lähen pimedusse
valgusse jõudes peidan ta ära
et keegi ei saaks teda hakkida lõmastada

Kedanik juba jälle see lüüriline jama
öelge parem kuidas suurima eduga pritsida õunapuid

SINISE UKSE TAGA

I

Laulda valgusest, valgusest laulda,
kuni süda lõhkeb prõksuva kaunana
ja kukub kõrrelt mulda,
kus mullapoorides kõnnib päike
mööda musti koridore
ja suitsetab hommikul viirukit
elule.

Olen kummargil kõige oleva üle.
Pilved kui heledad transparendid,
neile kirjutasid puud
oma vaiguse eluloo
ja mutid mullaninase reekviemi.
Mitu professorit joonistasid
oma pedantsete ajude vormelid
suve kergele pilvele.
Olen kummargil
roheliste maailmade üle.
Päike nagu meloodia, nagu uni.

Minus on teederist
tohutu lõunapäikese värvi tulbaga
ja teesiltide nooljad otsad
teevad mulle alatasa haiget.
Kui möödub valu,
jään tühjaks
nagu unustatud postkast
kinnilöödud akendega
maja väraval.

III

Vanade majade uksed
kriiksuvad mõtlikult.
Aastad õpetasid
luitunud puu mõtlema
vormide muutumisest.

Kolikambrisse viidud seinakella üksindus
heliseb pehkival lävel,
kus habetunud pensionär
loeb vihmatibadest kirjatud ajalehte;
ta prillid on vanad ja teravad,
käeseljal, sinisel soonel nagu köiel
peatub sääsk.

Pole kuhugi põgeneda
aastate didaktika eest.

Iga samm kajab õpetussõnana
vanal trepil,
mille lammutamine pole kaugel.

Vana inimese liigutused
mõtlikult kriiksuval uksel
ja heledate lautade vari
sulavad kokku lillaks ööks,
kus möirgab kaugeneva härjana
äike.

Mõtlike uste kriiksumine
on loodusjõududest tugevam.
Kuulen veel ööski
uksi rääkimas möödunust.

IV

Ilu raskusest võivad nõtkuda
suurejoonelised andekad sillad
ja variseda kivihunnikuks
nõrkade kederluudega lossid.
Miks ei või siis lömastuda suveöö lagede all
sellise vanamoelise romantilise luuletaja süda,
nagu seda olen mina,
kes vestleb lillade heinapõldude ääres
kiivitajaga õnnest.

Ilu, sa oled nagu habe
elu kandilisel näol.
Tankide, vaudega aeti sind maha,
napalmi ja haavapuust tuletikkudega
kõrvetati sind,
et elu hall mügarikes nägu
ärataks inimestes jälkust
nagu lapse vägistamine.

Aga ilu nagu võitmatu habe
kasvab inimlikkuse rakkudest
ja tungib välja
roosi, välgu või naeratuse kujul.

Sina, kiivitaja,
oled muidugi pretensioonitu lind.

Sinu topist vaadates
ei unusta ükski tütarlaps
kohtamist vanas pargis.

VI

Suitsu ja leegi karva kardinad,
leegikarva ööd –
olete kui kinnisunelm
aastatega säilitanud näo.

Kui kõrged sinakad tuhamäed
olnud paljud mõtted.
Vahtrane suvi avab oma süle.
Rohelises sahinas elustuvad sõnad,
mis olnud kaua unustuse sordiini all
nagu kahvatud kartulid vakas.
Tänavatolmuna hajuv
on uute sõnade vorm.
Dekoratsioon nende taga kuid vana –
suitsu ja leegi karva kardinad,
leegikarva ööd.

Saialill akna all aias
valmistub kandma seemneid.
Aeg küpseda meilgi, minna vastu
puistavale sügistuulele.
Ent seemned, seemned kus?
Kas oligi leeki, oli vaid suits?
Seegi hajunud aastaisse laiali
reproduktori kähiseva häälena,
mis õpetab leidma õnne.

Vahtrane, pärnane, tammine elu võib mööduda
kerge hoolimatu jalgratturina.

Leegikarva ööd,
olete vaid väike kai,
kuhu süda randub aastate kaugesõidust.
Te sina, blond sadamakaptenitar,
leidke päikesele näkku oma kompass.
Te asutid näitavad ainult igatsust,
kuid igatsus ei muuda laevade kurssi.

Leegikarva kardinad, suitsukarva ööd,
ärluge tagasi arhiivi
tuhamägede linnas.

VII

Pühendatud Jaan Vesile,
Veski kaevumeistrile

Vana mees läheb mööda asfalti,
õline mantel eest lahti.

Jõe ääres õngitsevad poisikesed
oma unistuste suurimat kala.

Tuul sasib väikejõe halli pead
lagedate kiviste kallaste vahel.

Linn paistab läbi võõraste prillide
kauge ja udune kui noorpõlv.

Vana mees läheb mööda asfalti,
päikese ja kaunite jalgade kõnniteel.

Pimeduse rusikas välgub ta silmade ees
läbi pastelse linnapildi.

Pimedus kui põhjatu kaevu sügavus,
pimedus irreaalne kui vihmausside appihüüd.

Pimeduse jõgi voolab talle vastu
kesksuvises heledapilvises linnas.

Tomatid õitsevad kandekottides
vereva tuhmi lillena.

Ta ei näe enam õunjaid rindu
ega põski, mille puna ei tunnusta sügist.

Ta ei märka oma saabaste imestust,
kui nad astuvad asfaldilt murule.

Vana mees kõnnib mööda linna,
käes kepina oma kaheksakümmend suve
ja hämarus, millel kuivanud nõgeste lõhn.

Külast, kus kukkede duett
öratab armastajaid lakas,
sõitis ta linna nägemist ostma.

Kuuskümmend aastat kaevas ta kaevusid,
jootis kapsaid ja lambatallesid,
uhtis tundmatuid silmi jaheda veega,
ralus janu hõõguvat salu.

Vana mees läheb mööda linna
ja asfalt nõtkub ta jalge all.

Seal ees ühe ukse taga raiutakse pimedusse ava,
seal tuleb fookusse helesinine maailm
kui puhtaim, sügavaima kaevu vesi.

VIII

August pöörab
oma valgeklaar-füsiognoomia
üle provintsilinna.

Tolmuses bussijaamas
sulavad tunnid
nagu kirevas paberis karamellid
üheks känkraks.

Isegi võlurisõrmed
ei harutaks üksteisest lahti
saabumiste kapronlõnga
ja lahkumiste koduvillast.

Me kõik sõidame iseenesest välja.
Igal hommikul, trammis või kohvilauas,
koosolekul, hambaid pestes, Raffaeli vaadates
jätame aeg-ajalt maha süstidest ja suudlustest
rikutud kesta
ning muutume lapseks,
kelle vaimustusest lõhkeb
mänguveduri katel.

Sõita süngestuvast iseendast välja
headusse, valgusse, mehisusse
Anderseni või toreadoorina –
see on ainuke soov,
milleks tasub sellise ilmaga
paotada suud.

IX

Hoida elust kinni
kahekümne küüne
ja kolmekümne kahe hambaga,
see kõlab liiga traagiliselt,
et olla kulunud loosung.

Hoida kinni eluoksast
veel siis, kui oks on tules;
klammerduda viimsesse leherootsu.
Kui lehed on viimseni langenud,
haarata kramplikult kinni mälestusest,
mis hõljub lehtedest kauem.

Seal, kus teiste lootusekonveier
on ammu katki
ja meenutus elust
tundub kohatu naljana,
uskuda võimatut, uskuda olematut,
uskuda kivilille õitsemist,
ta lõhna kontuuride järgi
kasvatada õis ja öelda:
te valetasite!

Võib-olla nii näeb välja mehisus.

Me ei tea.
Kui mehisus oleks sama kättesaadav
ja igapäevane
kui leivalõikamine, pesulappimine,
meenutaks ta võib-olla umbes metsakraavi.

Mehisuse mängimine on sama naeruväärne
kui kolmekümneaastaste pimesikumäng.

Rahulikud puud kohisevad maja üle,
lapsed magavad,
nende kõhud ja mänguasjad on terved,
kuivadel patjadel sosisklevad pead,
läbi õhuakna lendab tuppa vaablane,
teda meelitas lõhnaõli lõhn.
Üks teist tõuseb ja vehib pimeduses
Remarque'iga, mille leheküljel üksik õhtune pisar.

Palun ärge rääkige, et see on mehisus.

See sõna ei sarnane lauanoaga,
mida võib hõõruda liivapaberiga.

X

Su silmadest väljusid laevad.
Nad olid raiutud valgusest ja veest,
millel merevee maik.

Sa kinkisid mulle laevu
juba siis,
kui kipaka paadina õõtsus
kasepuust häll
talumaja suitsunud lae all
rohelises kolkas.

Maha murda maailma sinine uks
ja vaadata, mis on selles hiiglasuures toas,
kuhu kadusid üksteise järel vennad,
et nukralt naeratades naasta
ja kõndida õhtusele kingule
kiitma kodukandi ilu.

Sa muidugi tahtsid,
et mul oleks alati jalge all
kindel tammepuust laev.

Aga sa kinkisid ju terve laevastiku . . .
Seal oli ka plastmassist kuunareid,
tõmbininaseid terasest laevu
ja paar piraatide rummist imbunud brigantiini.
Kindlasti oli nende seas ka
mõni „Mayflower" või „Titanic".
Su silmadest väljusid laevad
kuusises, vaarikases, maltsases provintsis,
pardal vaesuse ja sügispilvede last.

Avanes kuusiku karesinine uks,
leitsakuna lõi näkku avaruse soojus,
liblikaina lendlesid värvilised sõnad
ümber sasipea.

Ja paljud laevad tõstsid ankru
ning läksid oma tuulist teed . . .

Retkelt kaugesse tanumasse
toon sulle kobara pihlamarju
valguselaevade eest, memm,
kuigi ükski, mitte ükski neist polnud
„Santa Maria".

IV

LOOD KADUVAIST MEESTEST

ÖÖVAHT

1.

Nüüd eesti lehma loomaunne
poeb posti otsast möirgav džäss
ja härjavärsilgi on tunne –
ta tantsusaali trampiv äss.

Käib õuemaadel lonkav valvur,
ta kõrval kõmbib aurupilv.
Kui pikem kepp, ei heidaks armu –
mis kräunub seal see kile pill . . .

Ei enam pastlaid pane likku,
ju ammu jätnud künnitöö.
Sovhoosi sarviline rikkus
on tema hoole all, kui öö.

Tal aiamaa ja valge tuba
seal majas uuel tänaval.
Kolmkümmend kitsast kirjut rubla
saab palka. Aga tervis halb . . .

Arst ütles vaadates, et röima,
veel – kamber olgu vaikne, soe.
Ei saa. Eit ilmalõpust töinab
ja piiblist jaburusi loeb . . .

Kepp – ööde tugi – kasesalust,
tal otsa löödud terav nael,
sest muidu risti pöörab jalust,
jääl murra vinklisse või kael.

Estraadilaulus, tähesäras
ta uitab, härmas kare lõug.
Tont teab neid – poegib lehm või mära
või laguneb ehk ruigav tõug.

Kui nii, siis õuemajja mine,
kus lüpsja unevirve jäi.
Mutt tõuseb, ohkab: oh sa pime,
või aeg sai kesköötunnil täis.

Kui tihti punupasse vana
on laudakirja möllind ööl
ja silitanud aedik-avas
mõnd äsja ilma tulnud Mööd.

Kõik selge: sõimes lõhnav ristik
ja kõrval hüva jahurokk.
Neid nuumavad, et lüüa risti,
kui sile selg ja tühi vakk . . .

2.

Käib haralisi mõtteid ajus
ja pooliti neis halb ning hea.
Kui hõbeurbis loogapaju,
nii elus longu vajus pea.

Maailmal on kaks vastandnaba,
kuid kolmas poolus – kus ta on?
Tõe pooliku kui omaks rabad,
kas oled riigiustavam?

Must-valges vemblameeste killas
kord kärmelt lendas vaenuling,
kuid mehi jäi, kes seismas sillal,
täis mürgiudu vana hing.

Naiivne oleks, liiga lihtne
neid hauda saata, turjas tõed,
mis tragi lektor neisse vihtles,
et mees saaks puhtaks klikinõest.

Käis võitlus eile, jätkub täna
all tuhakirme, kus on söed,
mis sest, et jõukalt elab tänav
ja kasvuhoos on uued tõed.

Ei kolkas puhu kuulimaru,
ei lenda aknasse granaat –
peab pikkamisi endas aru
vaid mõni talueit või -taat.

Öövalvur kivilauda eeski
näeb mõtteis oma mullikaid,
kes koplis ammusid, kui Eesti
kord jaotas asunduse-maid.

Ta tookord võõrast püssi kandis
ja andis punastele tuld
ning kuskil Pankjavitsa kandis
ta verest värvus liivamuld.

Maa sai ja talvel sõitis kosja,
et koju tuua majalukk.
Ei tulnud käigust õiget asja –
eit oli usklik riiukukk.

See tühja mehetallu kaasa
tõi lehma, lauluraamatu
ja ohked, et sai kehva kaasa,
kes elus toss ja saamatu.

. . . Ta elust mõelnud liiga tihti,
liig palju valutanud pead.
Öö-üksinduses otsind sihti
ja halvakuhjast tuuland head.

Kuid tõde on veel raskem leida
kui nurmest naelast rukkipead,
sind äärmus äärmusesse heidab,
sa silmist kaotad e n d a vead.

Keerdkäikudega vaidlusvoogu
ei tõuka teda mõtteneel.
Kus kõik on segi – kainust toogu
üks võimas sõber – paralleel.

Mis eile olnud, täna tulnud,
kõik on kui pihul sinu ees.
Kepp käes ja härmatanud kulmud:
öös tõde otsib vana mees.

Jäid südamesse külmad rusud,
kuid nendes puhub vana tuul.
Need on ta lootused ja usud:
laev valge tuleb kevadkuul.

Siis leivast lõhnab o m a maja
ja maikuus õitseb o m a aed.
Siis metsast vastab o m a kaja
ja o m a loomi vaikselt kaed . . .

Kuid ikka ähmasem ja kaugem
see talveööde nägemus.
Täht vilgub, uni näpib lauge
ja mehes küpseb lepitus.

Sest kõik on läinud, kõik on kõdu –
ju talu lammutas sovhoos.
Nad andsid kambri, valge rõdu
ja kuuri, mis kui tikutoos.

Öös magab minu valge küla
kui jõuline ja väsind mees.
Kuu siniseks on külmund ülal,
all hange haihtub polonees.

LAUL LÜPSIPIIGAST

See laul on vaikivast lüpsipiigast,
kel talvel kambrisse lendas kurg,
ja kuumavast kägisevast kiigest,
kus puhkeb roosakas inimurb.

Tal olid lehmad ja puhas tuba,
kuid südames ulus põhjatuul.
Pass kolmekümmendki näitas juba,
arm tundus endiselt pilkeluul.

Jäi külmaks, luitunuks valge voodi
ja keha närbuma lehma all,
sest nägu oli hobuse moodi
ning kogu olemus karjuv-hall.

Ja kuidas ennast ei värvi, ehi —
jäi sündimata õnnestav patt.
Nii raske leida on kauneid mehi,
kes mõistaks piiga tragöödiat.

Kolmkümmend üks hakkas saama —
elektriliiniga mässas trust.
Kõik plikad sõitsid lokkima jaama,
sest haistsid õhuski armastust.

Ta juurde korterisse tõi juhus
montööri — pillimehe ja tuulepea,
maast-ilmast see õhtuti puhus,
kui korras töö ja tujugi hea.

Kuid mujale mees ehale sammus,
ei paelunud piiga moodne kleit.
Lehm vastu ainsana laudas ammus,
tsemendil kajas samm: sa eit . . . eit . . .

Kuid montöörike purjus kord liiga,
et avada oma kambriust.
Sai jaole õhetav vanapiiga,
kes kaisutanud vaid igatsust.

Ta poisi oma voodisse aitas,
kus jahe-valged patjade mäed.
Öö läbi joobnud noorukit paitas,
tal siniseks suudles näo ja käed.

Öö muigas läbi pärnapuu hiuste,
kuu tegi neile möödudes pai.
Ja impotentse kriitiku kiuste
too lüpsja sealt käima peale sai.

Liin rühkis läbi metsade, soode
ja kus kolmkümmend kadus montöör.
All piiga rinna liigutas loode,
kuid puutumata jäid mürk ja nöör.

Ta silmist hoovas sisemist valgust,
ta lehmade vastu oli hea,
kuid naabrieitede kurja kalgust
ei mõistnud süda, ei püüdnud pea.

Montööripoeg siis tuisuga tuli
ja elamispinna hälli sai.
Nüüd, kambris kui süttis halutuli,
maailm näis piigale valge, lai.

Laul lõpeb vaikivast lüpsipiigast,
kel sekeldusi veel palju ees.
Ent kägisevast ja valgest kiigest
kord tormab maailma võimas mees.

BALLAAD KOJUMINEKUST

Ei tühja see kaubandus paelu,
turul kiiresti lahti sain seast.
Poodi ostma läksin saapapaelu,
kuid sõbramees paelad viis peast.

Sööklas istus paar luigekaela,
kes aina naersid, kui jõime seal.
Neile ostaks ka kullatud paela,
kui korra hõljutaks põlve peal.

Kuid vankrisse tõstsin jalad,
mis sa enam merutad, ätt.
Tuul, tühja sa traatides halad,
istu kõrvale, surun su kätt.

Niigi halamist kuulnud ma palju,
talvel naise kui päris haud.
Elu tegi kurvi kõleda, valju,
maha jäid tütar ja korratu laud.

Ei alati lauluga koju tulda,
kord aastas või umbes nii.
Eluaeg olen sonkinud mulda,
ei kunagi mureta, kunagi prii.

Loll kuu, ära pea kohal naera,
piitsaga nähvan kui siit,
kukud padriku taha kaera
ja lõhked kui dünamiit.

Kui kummuli pöörab see käru,
peab matma mind terve kolhoos.
Kui ei, tõusen hauast, teen säru
kõigile, kes süüdi ses loos.

Kui ei murdu, siis murtakse maha,
olgu see värav või ais.
Taskust ahju võin heita raha,
et järgi jääb värvi hais.

Naiseta mees kui kodutu peni,
pimedus südames, sigala toas.
Särke kannan ma õmblusteni,
kärbes piimas ja lammas oas.

Küll uue teen väravaposti,
kui elule sisse saab hoog.
Säh, tütreke, tõin sulle kosti –
see täna su viimane roog.

AUTOR, ÜLEMUS JA REVIDENT

Ma oskan laulda masinaist, mu arm,
kuid milleks?
Me aeg on niigi traktorlik ja karm.
Ümberfraseeritud Laht

1.

Mul oli ülem, ehtne hiid,
kes õllemärjast pidas lugu
ja autos möirgas popurriid,
et ellu jääda sügisudus.

Oh, milleks masinal signaal,
kõik keerulised traadid, paelad,
kui mehi sirgub rannamaal,
kel looduslikud häälepaelad.

Tal polnud kodus naist, ei last,
ei paati rannas, lehma laudas,
vaid rahvanaljad, võtmekast, –
neid hoidis hoolsalt, hoidis auga.

Mu ülem krobeline vend,
kuid lillas keevituse leegis
nii kodusena tundis end,
et võistlema ei tikkund keegi.

Käis lakke sädemete tuisk,
põskhabet rauapagi tahmas.
Siin sahk ja külalapse uisk
said uueks sinileegi lahvas.

2.

Tõi lennuk linnast pabereid,
mis tulvil ametlikku karmust.
Ta öösel löödult täitis neid
ja joonis numbreid looja armust.

Tark puusepp löönud jaama lae,
kõik arvud naelutanud sinna.
Kurb ametnik, sa üles kae
ja valmis andmed saada linna!

Sest võta kinni, mitmes sõrg
sai vahetatud heinaniitjal
või mitu sammu pikk on põld,
kus traktor rahne tõmbas riita.

Neis lahtreis murduks igal koib
ja rikki läheks vaimutervis,
ruun hirnuks, hoopis otsas oid,
kui lähenemas saatetärmin.

Kui sulepeal on taga mees,
oh ei siis viga ole ühti.
Mu ülemus on Hiiu mees –
tal kodukülaks kaval Ühtri.

3.

Kord tuli ametnikel meelde,
et Läänemeres Hiiumaa.
Krips-kraps, ja mindigi siis teele –
kuis elab-on see ilus saar.

Solidne prillitatud taat
kord Käina lennuväljal maandus
ja vajus autosse kui saad
ning jaama ilmus hallis kaabus.

Oi, võrratu Bakuu bensiin!
Päev läbi lendab jaama villis,
ei peatust, suitsutundi siin,
ja räägib ülem, keel et villis.

Siin mets ja seal on kiviaed.
Ses külas kangem kapakali.
Siin pruudid rikkus moodne aeg,
seal parim laagerdunud nali.

Ja kui on revidendil mahti,
siis vaadaku, mis uhke mänd.
Kui sügis päästab tormid lahti,
ei tüükaid jäta metsik ränd.

Maas kõvasti on sitke juur
ka hiiu sool, kes tögab kõiki.
Küll sajandite polkatuur
neid loopind pikuti ja põiki.

Kuid ikka suveõhtu eel
suits tõuseb korstnast püsti üles;
kui kustund ehavirve veel,
saar magama jääb vete süles . . .

Summ kuivi mõtteid kaabu all,
käes mingi mereäärne rohi –
nii sõitis vana, tuju hall
ja kõrvus maantee-, merekohin . . .

Jääb hetkeks toppama neil jutt
ja ähkiv vana reisi kirub.
Nüüd kindlamini istuks vutt
või jahe kohvik vanal Virul.

Oh tume palav dermatiin,
oh neetud väsimatu villis,
ei halastust, ei armu siin,
ja räägib ülem, keel et villis.

Jutt sigalaist ja põllumaast
ja kaugest unustatud Kõpust,
ja tormidest, kus laev on laast,
maailma algusest ja lõpust.

On korras kõik, saab korda kõik,
mis muidu künnimehi pinnid!
Remont sai hea – see on kõik
ja lööge oma aktid kinni.

4.

Inspektor – see on riigisilm.
Ka riigisilma palke satub.
Teab nõnda rääkida neist ilm:
ka riigimeestel omad patud . . .

Kui tares ringi rändab kapp,
kus kobrutab ja kihab õlu,
siis hingest lahtub tusk ja sapp
ees Hiiu saare pärisvõlu.

Lööb vanamehel käima vere
too valgevahtne rahvusjook.
Kui lubataks – ta üle mere
veel linnast konjakitki tooks.

Tal oli hiljuti veel naine,
paar peotäit lapsi oli ka.
Ah, kõik see pole jutuaine,
ei kaasa enam tülita.

Eit leidis kõrge ohvitseri
ja jättis kirja: kõigel lõpp!
Vaid siis, kui õllest hõõgub veri,
käib hingest läbi valus võpp . . .

Kuid vanem tütar – kus sa nüüd –
see väljalase tulnud priima.
Võib moodi valida, menüüd . . .
Ministri sai. Joob linnupiima . . .

Nüüd ministeeriumis tuhni
ja pensioni oota, mees!
Kuid läbi ruumi suitsust tuhmi
ma kiikan neidu, pluus kel beež . . .

Mu hingel pole mingit süüd,
sest enamat äi tea mette.
Sõrm südamel, ma vannun nüüd:
kõik ütlesin, mis võtsin ette.

5.

Nii elu käib, nii õlu käib
ja kumb neist kangem, pole teada,
kuid mahlakas ministri-äi
meilt lahkus puruhaige peaga.

Need asjad kõik on nii ja naa,
et iga traktor veelgi tuksub,
ja ilus maa on Hiiumaa,
kus kajak rannakivil tukub.

Kuis elab saar, on lõpuks klaar,
kuid ladvas humalane udu.
Ei taipa vaar, kus vesikaar –
kabiinis õnnetuna tudub.

Nii uniselt ja taskus lips,
ta viidi Heltermaale laeva.
Ta näo kord pärib värv või kips,
kuid nüüd las välja magab vaeva.

BALLAAD LUURIKUST JA RAUDTEE KASSIPOJAST

Kui vaikinud komposter, jaamakell
jääb unes kogemata taha,
pea alla kotid laob
ja rasked kehad prantsab pinki maha
öömajata artell,
kõik tuhmi unne suigub, unenäkku kaob,
siis uitab rahutuna ringi
vaid üksik lüüriline vagabund.
Ei jutu jultunuga küta naiste hingi,
ei sega lillede, ei puhvetite und.
Käib lüürik mõtlikuna oma teed,
kaeb tulesära, vaatab südameisse sisse
kui kauplusse, kus inventuur
on õnnelikult läbi.

Ta tulnud piki helendavat raudteed,
käed taskus, kolbas leitud laulujuur.
Alleelt siis pööras vaksalisse.
Hotellitusest ei ta tundnud häbi,
kui oma astus uinujate ringi
ja hõivas koldse raudteepingi.

Seal virgelt istus, muiates ei tea miks.
Kas meenus lõputusemärgi moodi huul,
mis helli sõnu hajutanud õhe,
või mõni leebe lõikuskuine tuul,
mis viimaks pöördund karmiks vihuriks.

Kesköö jääb jaamamiilits töhe.
Aeg-ajalt ootesaali ilmub punarumm;

mis lüürikust – ka poksija on tumm,
kui õlast krapsab kroonu käsi.

Ennäe, kust tuled, sagris kiisu,
nurr noores habemes ei väsi.
Kui oleksid angoora moodi,
küll mõni agar preili viiks su
siit kohe.
Su asemeks saaks üksildane voodi
ja unelauluks vanapiiga ohe.

Sa oled madalast
ja lihtsast tõust.
Oh vaesekest, oh kassilast,
sind luurab pimeduse lõust!

Kus soe on urgas,
meel inimlik ja lihtne,
seal võiksid nurru lüüa nurgas,
sa armetu, sa tiigripihtne.

Mis saastaga su karv on koos,
koon nõgine ja must!
Vist käisid magamas depoos
töölaual keset õli, korratust.

Näe, seina ääres tõhusamad kujud,
neil särk on puhas, pintsak soe,
kust tulid sul need imelikud tujud,
et ainult lüürikule põue poed?

Või sinagi ju kogemustest tead,
et tituleeritutel külmad põued,

et seal, kus võimupohmeluses pead,
on kitsad südamed ja õued.

Ei kassi peale lüürik hammast ihu,
ta hinges puhkeb heldimuse roos,
kui nõtke heliseva valgusvihu
kaastunde hoiab südamega koos.

Mis väärtust kuulsusel või rahal,
kui paljudele eelistab sind kirju kass,
kes elu tundnud nõgitunud nahal
ja teab, kuis räuskav jõhker bass
võib tarretama panna vere,
kui oma väikse väriseva kere
sa kusagile puhkusele sead.

Sa minu kõutsipoeg, sa minu tiigripoeg,
veel kaugemale pintsakusse poe.
Kas tunned – lüürik silitab su pead,
ta süda lööb su kõrva all.

Kui soovid, nurru löö, et vastu kajab hoone,
kus norskab magajate vall.
Et elu tihti rõõmuga on kooner
ja vahel kaitseta jääb õilishingi
kesk rõkatavat aastaringi –
ei seegi uudis mingi.

Sind lüürik kaitseb, lüürik valvab,
ah, maga, maga,
uus päev kui kutsikas sind sabast salvab
aovalgel urinaga.

Teil lüürikuga kokku palju küüsi.
Ka nende jaoks, kes soojendavad plüüši
ja näevad elu hiigelboilerina.
Löö nurru nagu trummi sina,
sa kõutsipoeg, sa tiigripoeg!

SISUKORD

I

Kaalukoda 7
Vanad saapad 8
Ühu teemajas 9
Kajusõit 11
Viiruline puu seisab üle maja 13
Teed kõnnivad oma teed 14
Pullid 15
Südasuvi 16
Metsade taga 17
Lagendik 18
Lõikuskuine allüür 19
Vikat kivihunnikus 20
Õpik 21
Jätnud kiilvette hõõguvad pajud 22
Valges külas 23
Naerge, kuusepuud 24
Sügisvihik 25

II

Korsten 31
Moskva, Dostojevski tänav 4 33
Haiglast lahkumisel 34
Vihmasel õhtul 35
Veranda 36
Kui kurb, kui kurb 37
Kõneleja 38
Akvaarium 39
Emotsioonid 40
Kirjandusõhtu 41
Üksi kõndida mööda helkjat padu 43
Täpsustus endastmõistetava tõe juurde 44
Raudne kägu 45
Tähendamissõna 46
Unetud ööd 48
Endiselt 49
Nokturn 50
Sõnad 51
Kevad Butõrski Hutoris 53

III Sinise ukse taga

I—X ..... 57—72

IV Lood kaduvaist meestest

Öövaht 75
Laul lüpsipiigast 80
Ballaad kojuminekust 83
Autor, ülemus ja revident ... 85
Ballaad lüürikust ja raudtee kassipojast 91

Траат Матс
ВАЖНЯ
Стихотворения
На эстонском языке
Оформление: Я. Клышейко
Издательство «Ээсти Раамат»
Таллин, Пярнуское шоссе, 10

Toimetaja *L. Ruud.*
Kunstiline toimetaja *J. Palm.*
Tehniline toimetaja *K. Timmer.*
Korrektor *L. Kukk.*

Laduda antud 21. X 1965. Trükkida antud 25. I 1966. Paber 70×108, 1/32. Trükipoognaid 3. Arvestuspoognaid 2,60. Tingtrükipoognaid 4,2. Trükiarv 10 000. MB-01347. Tellimise nr. 3385. Trükikoda «Punane Täht», Tallinn, Pikk tn. 54/58.
Trükipaber nr. 1 — Kohila paberivabrik

Hind 23 kop.

7—4